

Kunnskapsdepartementet
postmottak@kd.dep.no

Oslo, 22.januar 2021

Innspill til forskningsprioriteringer Statsbudsjettet 2022

Styret i [Forskningsinstituttene Fellesarena FFA](#) vil gjerne gi følgende innspill til forskningsprioriteringer i Statsbudsjettet for 2022.

1. Grunnfinansieringen fra Forskningsrådet til forskningsinstitutter økes med 320 mill i 2022 for å bygge kunnskapsplattform for et konkurransedyktig næringsliv og et godt og omstillingsdyktig velferdssamfunn
(Budsjettkonsekvens KD: 35 mill kr)

Begrunnelse:

Regjeringens Strategi for en helhetlig instituttpolitikk, lansert av forsknings- og høyere utdanningsminister Henrik Asheim 11.februar 2020, slår fast at norske institutter har lav grunnfinansiering sammenlignet med forskningsinstitutter i andre land og sier at regjeringen vil vurdere nivået på grunnfinansiering i de årlige budsjettene. Som OECD påpeker i sin gjennomgang av det norske forsknings- og innovasjonssystemet, er grunnfinansieringen av norske forskningsinstitutter så lav at det begrenser instituttene mulighet til å ta egne initiativer og bidra fullt ut til innovasjon og omstilling. Forskningsrådet slår også fast at institutter som har en god langsiktig finansiering, presterer bedre.

Økningen i grunnfinansiering bør knyttes til prioriteringene i Langtidsplan for forskning og høyere utdanning og konkretiseres i en forpliktende *opptrappingsplan* som involverer de bevilgende sektordepartementene NFD, KLD, LMD og KD. Økningen bør knyttes til å bygge kunnskap som skal svare på samfunnets langsiktige behov på tverrsektorielle problemstillinger, slik en også gjorde for den ekstraordinære grunnfinansieringsbevilgningen i 2020.

Kunnskapen de samfunnsvitenskapelige instituttene frambringer er som regel kollektive goder. Kunnskap om pensjonssystemets virkninger eller om partisystemer og velgeratferd er eksempler på slike goder. De er viktige for samfunnet, men er lite interessante å finansiere for private aktører. Det er derfor i hovedsak det offentliges oppgave å sørge for slike kollektive goder. For de samfunnsvitenskapelige instituttene har mye av forskningen en slik karakter. Det innebærer at grunnbevilgninga er særlig viktig for at en kan jobbe med langsiktig kunnskapsutvikling, for å kunne gripe fatt i nye samfunnstrender før finansiering av forskning på disse er på plass, samt ha fleksibilitet til å møte akutte kunnskapsbehov.

En illustrasjon på langsiktig kunnskapsutvikling er de samfunnsvitenskapelige instituttene rolle i arbeidet med grønn omstilling og større samfunnsendringer. Samfunnsvitenskapen er viktig for å få til grønn omstilling av teknologi og produksjon i konkrete omstillingsprosjekter. For at grønn omstilling skal skje på en måte som samsvarer også med andre bærekraftmål må omstillinga skje på en måte som samspiller godt med velferdssystemene i samfunnet. Likeledes må vi forstå hvordan den grønne politikken treffer arbeidslivet, utdanningssektoren og enkeltpersoner. Hva er konsekvenser for arbeidsgivere og arbeidstakere av ulike omstillingsgrep, hvilke kompetansebehov peker seg ut og hvordan skal disse behovene møtes og hvilke mekanismer fremmer eller hemmer omstillingsdyktighet? Forskning på slike temaer er viktig for at omstillinga skal lykkes, men finansieres sjeldnere med merkelappen «grønn omstilling». Tilsvarende ser vi nå større samfunnsendringer der etablerte

demokratiske systemer er under press både i USA og flere steder i Europa. Det blir viktig å forstå hvorfor slike radikale endringer skjer og hvilken betydning det har for demokratiets fremtid, myndighetenes styringskraft, velferdsstat og sosial ulikhet, samt for håndtering av pandemier, og omstilling til det grønne skiftet. Noen ganger starter forskningen i en tidlig fase av en samfunnsendring, før finansieringsmulighetene eller etterspørselen er der. Et eksempel er endringene i det norske arbeidslivet i kjølvannet av EU-utvidelsen i 2004. I dag er det godt etablert kunnskap at EU-utvidelsen har hatt stor innvirkning på det norske arbeidslivet, og det har blitt bevilget mye forskningsmidler for å følge utviklingen. Før betydningen av EU-utvidelsen var erkjent og før forskningsfinansieringen kom på plass, benyttet norske samfunnsforskingsmiljøer allerede tidlig i 2004 grunnbevilgningsmidler for å starte opp arbeidet med dette temaet og kunne svare på kunnskapsbehovet når det oppsto. Tilsvarende viser de samfunnsvitenskapelige instituttene raske svar på pandemien hvordan instituttene bruker grunnbevilgning for å møte akutte kunnskapsbehov. Flere institutter kasta seg raskt rundt og brukte kunnskap som var utviklet over lang tid til å adressere den umiddelbare situasjonen. Eksempler på bruk av grunnfinansieringen i møte med pandemien følger i vedlegg.

Muligheten for å bygge en beredskap i form av kunnskapsplattform før den etterspørres, er i dag for svak og må styrkes. Gjennom økt grunnfinansiering vil en legge til rette for å bygge slik kunnskap.

Alle instituttgrupperingene må løftes i den neste 5-årsperioden. For Kunnskapsdepartementet betyr det en økning på 35 mill kr på KDs budsjett i 2022, for statsbudsjettet samlet 320 mill kr i 2022, slik:

Instituttgruppe/finansierende departement	Grunnfinansiering % 2018		Ekstraordinær GF 2020	2021	2022	2023	2024	2025	Sum økning ¹ mill kr
Tekniskindustrielle institutter /NFD	7 %	Økning mill kr	250	50	200	210	210	220	890
Miljøinstitutter /KLD	12 %		30	10	45	50	50	50	205
Primærnæringsinstitutter /NFD og LMD	15 %		10	10	40	45	45	50	190
			15						
Samfunnsvitenskapelige institutter /KD	16 %		0	0	35	35	40	45	155
Sum	11 %		305	70	320	340	345	365	1440

Grunnfinansieringen til instituttene må kompenseres i alle departementer for ABE-reformen (effektiviserings- og avbyråkratiseringskutt i staten) hvis disse beløpene skal være reelle.

FFA har innspill til hvordan en omdisponering av FoU midler kan bli mer målrettet og gi mest mulig dokumentert effekt, jfr pkt 4 under.

2. Norge må øke deltagelsen i EUs rammeprogram for forskning og innovasjon. Da må STIM-EU videreføres i Horisont Europa.

(Budsjettkonsekvens hvis 3% returmål: Inntil 50 mill kr)

Begrunnelse:

Norges deltagelse i verdens største prosjektsamarbeid gjennom EUs rammeprogram for forskning og innovasjon er avgjørende for norsk omstilling til et bærekraftig samfunn, det grønne og digitale skiftet. EUs European Green Deal vil være førende for forsknings- og innovasjonspolitikken. EUs forskningssamarbeid er den viktigste internasjonale arena for norsk forskning. FFA mener at det er avgjørende at Norge deltar i dette europeiske samarbeidet med de beste innen forskning og forskningsbasert innovasjon. Særlig forskningssamarbeid bør vektlegges (fremfor forskningsarbeid med

¹til 25% av omsetning 2018

kun én deltager), herfra skapes ringvirkninger i samfunnet. Det krever at STIM-EU videreutvikles tilpasset Horisont Europa og viderefører differensierte satser som også premierer samarbeid med norske virksomheter i hele programperioden. Forskningsinstituttene er viktige deltagere i EUs rammeprogram for forskning og innovasjon og mobiliserer i stor grad næringsliv og offentlige virksomheter som samarbeidsparter i forskningsprosjektene. De samlede rammebetingelsene for instituttenes deltagelse må ses i sammenheng slik at alle instituttene har mulighet til å delta i bredden av Horisont Europa.

Stortingets mål om 2% retur fra Horisont 2020 ble er overoppfylt i 2020 med 2,46%. Det gir pr des 2020 en retur til norske miljøer på 13,6 milliarder kroner² og gir norske aktører tilgang på forskning og innovasjon til en verdi av 93 milliarder kroner. Norge er fremdeles netto bidragsyter og Regjeringen påpeker at det er et mål å stabilisere og øke deltagelsen i forskningssamarbeidet i EU ytterligere.

FFA støtter en ambisjon på 3,0% norsk retur av midlene i Horisont til Europa. Dette tilsier en retur i størrelsesorden 25-30 mrd. kr, som vil gi norske deltakere tilgang på forskning og innovasjon til en verdi av ca 200 mrd. kroner. Med andre ord en betydelig investeringsgevinst. Vi mener at returambisjonen bør brytes ned på de ulike FoU-utførende sektorene for bl.a. å sikre målrettede og effektive stimuleringsvirkemidler for hver sektor.

STIM-EU er en resultatbasert forsterkning av grunnfinansieringen som premierer deltagelse i EUs rammeprogram. Skal instituttene ha mulighet til å øke deltagelsen, må grunnfinansieringen fortsatt forsterkes gjennom målrettet STIM-EU som premierer deltagelse og samarbeid med bedrifter og offentlige virksomheter. Evalueringen av STIM-EU (Technopolis 2018) anbefaler å styrke STIM-EU "*since the institutes probably have the greatest potential to increase Norwegian FP participation – often in collaboration with additional Norwegian partners.*"

Budsjettkonsekvensen av STIM-EU vil avhenge av instituttenes deltagelse. STIM-EU er dimensjonert etter faktisk prosjekttilslag i rammeprogrammet. Forskningsrådet beregnet i des 2019 den årlige kostnaden med STIM-EU til mellom 371 og 426 mill kr³ under forutsetning om økt deltagelse i Horisont Europa til 2,5% retur og at instituttenes andel er 30%, dvs anslagsvis en økning i 2022 på 15 mill kr fra 356 mill kr 2019. Med økt deltagelse til 3% vil bruttokostnaden pr år øke.

FFA mener en bør videreføre STIM-EU og målrette ordningen som instituttpolitisk virkemiddel i tråd med Regjeringens helhetlige instituttstrategi. Differensierte satser bør gjelde for institutter som har under 25% grunnfinansiering. Slik treffer midlene best og gir størst insentiv til å øke deltagelsen og dermed returen til Norge. For å øke deltagelsen også i sektorprogrammene knyttet til Horisont Europa, bør det vurderes om differensiert STIM-EU skal gjelde også for disse.

3. PhD-stipender til forskningsinstituttene –STIPINST– videreføres med 25 nye stipendiater i 2022 (Ingen budsjettkonsekvens, men øremerking av 25 rekrutteringsstillinger – ca 30 mill kr)

Begrunnelse:

Langtidsplanen og regjeringens Strategi for en helhetlig instituttpolitikk sier at en skal utnytte instituttenes kapasitet til rekruttering bedre. I 2016 og 2017 ble hhv 20 og 25 rekrutteringsstillinger øremerket MNT-fag i forskningsinstituttene. FFA mener at det må prioriteres 25 nye rekrutteringsstillinger øremerket forskningsinstituttene i 2022. Slik vil noen stipendiater ha ståsted i anvendt forskning i instituttene og samarbeide med bedrifter og offentlige virksomheter i utdanningen.

² [Forskningsrådets statistikk signerte kontrakter des 2020](#)

³Brev fra NFR til KD 20.12.2019: *Svar på bestilling: Alternativer for stimuleringsmidler under Horisont Europa (2021-2027)*

De aller fleste som tar PhD-grad, skal ikke arbeide i UH-sektoren senere. Flere stipendiater bør derfor ha et anvendt ståsted og dermed være attraktive for arbeid i forskningsinstitutter, private og offentlige virksomheter. Stipendiatene skal alltid være tilknyttet et gradsgivende universitet/høyskole.

4. Målrette SkatteFUNNordningen og omdisponere deler til virkemidler med høyere addisjonalitet og samfunnseffekt (ingen budsjettkonsekvens, omdisponering)

Begrunnelse:

SkatteFUNN bør nedskaleres til sin opprinnelig målgruppe som var små og mellomstore bedrifter og omfang slik at ordningen konsentreres om de prosjektene som gir størst input addisjonalitet, dvs de små- og mellomstore bedriftene. Fellesskapets midler kan brukes mer effektivt og gi større samfunnsnytte og næringseffekt ved å omdisponere midler fra dagens SkatteFUNN til Forskningsrådets konkurransearenaer, spesifikt til grunnfinansiering og tematisk forskning rettet mot bærekraft og Langtidsplanens prioriteringer. En slik dreining av forskningsmidlene vil også gi økt kvalitet i forskningen og vil gjøre at forskningen blir tilgjengelig for andre privat og offentlige virksomheter og vil dermed bidra til økt verdiskaping og omstilling.

5. Langsiktige, tverrfaglige samarbeidsplattformer som bidrar til å bygge beste kunnskap for å møte bærekraftmålene og Langtidsplanens tematisk prioriterte områder

Begrunnelse:

Samfunnsutfordringene er tverrsektorielle og krever tverrfaglig forskning med høy kvalitet. Vi mangler grunnleggende innsikt, ikke minst om hvordan vi kan nå bærekraftmålene og om sammenhengene mellom dem. Kunnskap er nødvendig, for eksempel om hvordan vi i forkant kan vurdere hvordan nye teknologier eller arbeidsmåter påvirker de aktuelle bærekraftmålene, om livsløpseffekt av nye systemløsninger. Ny kunnskap må bygges og tas i bruk systematisk og løpende. Det krever langsiktige og dynamiske kunnskaps- og samarbeidssystemer.

Vi foreslår å utvikle en robust modell for å bygge forskningsmiljø innrettet mot verdensledende, utfordringsdrevet forskning på prioriterte samfunnsområder. SFI-ordningen (Senter for forskningsdrevet innovasjon), FME-ordningen (Forskningssenter for miljøvennlig energi) eller Pilot-X modellene må gjerne benyttes, slik en nå gjør i Grønn Plattform. Likeledes samskappingsmodeller som utvikles i Missions-tilnærmingen og småskala-sentre spisset mot enkelte politikkkfelt. Bredere kunnskapssatsinger bør også etableres – for eksempel i form av helhetlige flaggskipinitiativ eller sentre som integrerer teknologisk, samfunnsvitenskapelig og økonomisk kompetanse og fremmer en kunnskapsbasert tilnærming til bærekraftig utvikling. Det er vesentlig at disse ordningene bygger oppunder insentivene for å hente det beste ut av hver sektor og etablere gode samarbeidsformer.

For øvrig støtter FFA også følgende:

Offentlig investering i forskning økes fra 1% av BNP til 1,25% av BNP, og slik at denne veksten brukes til å stimulere til privat investering i FoU, i tråd med innspill fra Abelia og NHO. Verdiskapingspotensialet i anvendt forskning må tas ut. Samfunnets anvendelse må gis prioritet gjennom økt vekt på virkemidler og prosesser for anvendelse av forskning i form av omstilling, fornyelse og kommersialisering. Virkemidlene må utvikles i samarbeid mellom brukerne, forskningsmiljøene og Forskningsrådet.

Offentlige forskningsmidler bør lyses ut i åpen konkurranse

I tråd med regjeringens strategi for en helhetlig instituttpolitikk, mener FFA at offentlige forskningsmidler som hovedprinsipp skal konkurranseutsettes. Vi mener Forskningsrådets åpne konkurransearenaer bør benyttes i større grad for å sikre best mulig forskningskvalitet,

samfunnsrelevans og effektivitet i bruken av fellesskapets midler. Mange departementer kanalisere i økende grad sine forskningsmidler gjennom åpne konkurransearenaer. Flere departementer bør fremme forskningskvalitet og -relevans ved å åpne en større del av forskningsmidlene for konkurranse, som f.eks. forskning på helse- og omsorgsområdet, på samferdselsområdet eller i forsvarssektoren. Dette innebærer ingen budsjettvekst, men endret disponering av FoU-budsjettene i det enkelte departement.

Vi utdyper gjerne forslagene og ønsker lykke til med et viktig arbeid!

Vennlig hilsen

Lars Holden

Styreleder FFA

Agnes Landstad

Daglig leder FFA

Forskningsinstituttene Fellesarena organiserer de 32 selvstendige forskningsinstituttene som fyller kriteriene for grunnfinansiering fra Forskningsrådet, til sammen 6500 årsverk og 10,2 mrd kr i årlig omsetning, derav 1,2 mrd kr fra utlandet. Norge har i sin instituttsektor et velfungerende apparat for anvendt, tverrfaglig og målrettet forskning. Forskingen er innrettet mot de store samfunnsutfordringene og bidrar til konkurransekraft, innovasjonsevne og omstilling i næringsliv og offentlig sektor. Forskningsinstituttene er sentrale forsknings- og innovasjonspartnere for bedriftene og fungerer som akseleratorer for omstilling i samfunnet. Instituttene bygger en bro mellom grunnleggende forskning og private og offentlige virksomheters behov for ny kunnskap og nye løsninger.

Vedlegg:

Eksempler på bruk av grunnbevilgning til å utvikle viktig kunnskap for å møte pandemien
NB. Mange initiativer er blitt tatt i forskningsinstituttene for å møte pandemien med kunnskap. Dette er kun noen få eksempler.

Frischsenteret:

I løpet av 72 timer gjorde Frischsenteret, i samarbeid med NAV og SSB, en sanntidsanalyse (27.mars 2020) av arbeidsmarkedet i de første ukene etter 12.mars. En mindre analyse så på hyttegjesterens bruk av legetjenestene i vertskommunene. Begge analysene var med i grunnlaget for Holden-utvalgets rapport. I løpet av 2020 har det gjennomført tre oppdateringer, senest september 2020. Det er gjort en rekke presentasjoner, også for beslutningstakere og politikere og resultatene har vært omtalt i media og på Stortinget, både av representanter for opposisjonen og regjeringen. Analysene hadde ikke mottatt finansiering da de ble gjennomført og hadde ikke vært mulig uten den fleksibiliteten som instituttets grunnfinansiering gir handlingsrom for.

https://www.frisch.uio.no/om-oss/Nyheter/2020_korona/

Fridtjof Nansens Institutt:

Fridtjof Nansens institutt brukte instituttets kompetanse til å analysere globale utfordringer med tilgang til vaksiner. I tillegg ble det gjennomført analyser av såkornssikkerhet i lys av Koronakrisa og behovet for nødhjelp og utviklings samarbeid. Dette ble kommunisert gjennom kronikk og gjennom to policy briefs rettet til Utenriksdepartementet.

<https://www.fni.no/publications/tilgang-pa-covid-19-vaksiner-hva-blir-utfordringene-for-global-styring-access-to-covid-19-vaccines-what-will-the-challenges-for-global-governance-be>

<https://www.fni.no/publications/seed-security-in-the-wake-of-the-corona-crisis-the-role-of-emergency-aid-and-development-cooperation>

Institutt for samfunnsforskning:

Institutt for samfunnsforskning gjennomførte i månedsskiftet mars/april to undersøkelser finansiert over grunnbevilgningen. Den ene var en survey som undersøkte folks etterlevelse av smittevern råd og betydninga av tillit. En oppfølgingsstudie ble gjort høsten 2020 som også integrerte funnene i et større prosjekt. Det andre var en casestudie av arbeidet som ble gjort i en bydel i Oslo rettet mot den somaliske befolkninga. Begge studiene har vært grundig rapportert både til offentligheten gjennom mediene og til beslutningstakere, organisasjoner og aktuelle miljøer. Studien av arbeidet rettet mot den somaliske befolkninga har også vakt oppmerksomhet i andre lands arbeid med å håndtere pandemien. Disse studiene har senere bidratt til større prosjekter og søknader. Den umiddelbare responsen hadde imidlertid ikke vært mulig uten handlingsrommet grunnfinansieringa gir.

<https://www.samfunnsforskning.no/aktuelt/nyheter/2020/nye-tall-hvem-folger-koronaradene.html>

<https://www.aftenposten.no/meninger/kronikk/i/zgLyVr/slik-bremset-norsksomalierne-i-oslo-koronaspredningen>

Fafo Institutt for arbeidslivs- og velferdsforskning:

I mars/april benyttet Fafo grunnbevilgningen til å utforme en spørreundersøkelse om hvordan covid-19 og den påfølgende nedstengningen av samfunnet påvirket ulike sider av folks liv. Det ble stilt spørsmål om hjemmekontor, hjemmeundervisning av barn, arbeidsliv og permittering, velferdsordninger og økonomiske virkninger av krisa og holdninger til blant annet bistand. Det var viktig å komme raskt i gang med datainnsamling og grunnbevilgningen ga oss mulighet til dette. Funn fra undersøkelsen ble

oppsummert i policy briefs og kronikker, og funnene ble formidlet til beslutningstakere og offentligheten via en rekke kanaler, som NRK, Aftenposten, Dagsavisen, Bistandsaktuelt og Fontene. Undersøkelsen har også dannet grunnlag for å utvikle nye prosjekter om konsekvensene av covid-19 i det norske samfunnet fordi vi tidlig kunne kartlegge situasjonen og på den måten etablere et sammenlikningsgrunnlag for senere studier.

<https://www.fao.no/zoo-publikasjoner/item/konsekvenser-av-covid-19-og-smitteverntiltakene>
